



BirdLife Suomi ry BirdLife Finland rf
Annankatu 29 A 16, 00100 HELSINKI
Puh. (09) 4135 3300, fax (09) 4135 3322
Sähköposti: toimisto@birdlife.fi
www.birdlife.fi

28.01.2011

Ympäristöministeriö

kirjaamo.ym@ymparisto.fi

ASIA: Lausunto uhanalaisten luontotyyppien (LuTU) toimintasuunnitelmaehdotuksesta (Dnro: YM016:04/2007, 16.12.2010)

BirdLife Suomi kiittää ympäristöministeriötä lausuntopyynnöstä koskien uhanalaisten luontotyyppien toimintasuunnitelmaehdotusta. Haluamme aluksi todeta, että pidämme erityisessä arvossa sitä työtä, minkä ympäristöhallinto on viime vuosina tehnyt luontotyyppien uhanalaisarvioinnissa. Luontotyyppien tilaa koskevat tietomme ovat kasvaneet valtavasti.

Pidämme tärkeänä, että tiedon perusteella on laadittu toimintasuunnitelma, jonka tavoitteena on vastata LuTU-arvioinnissa esiin tulleisiin ongelmiin.

Pidämme ohjelman luonnosta hyvänä ja siinä esitettyjä asioita kannatettavina. Ilmaiseimme kuitenkin huolestumme siitä, että esitetyt suunnitelmat ovat valtaosin varsin yleisiä, ja eivät useimmiten tarkkoja kuvauksia siitä, mitä on välttämättä tehtävä, jotta uhanalaistumiskehitys saadaan kuriin. Tämä osittainen yleispiirteisyys estää myös suunnitelman toteuttamisen kokonaiskustannusten arvioinnin, mikä on suunnitelman merkittävin puute.

Suunnitelman liitteessä on tuotu esiin voimavaratarpeet hyvin karkeasti arvioimalla pystytäänkö toimimaan nykyisillä resursseilla vai tarvitaanko lisäresursseja. Tämä ei mitenkään konkretisoidu kokonaisresurssitarpeena. Lisärahoitustarve on kuitenkin välttämätöntä osoittaa tämän kaltaisessa suunnitelmassa, jotta se saadaan kokonaisuutena paremmin konkretisoitua ja tarvittavat määrärahat myös valtion talousarvioon.

Ilman mittavaa ja jo etukäteen arvioitua rahoitusta toimintasuunnitelman tavoitteita ei tulla saavuttamaan ja luontotyyppien uhanalaistuminen jatkuu. Näin ei voi sallia tapahtuvan paitsi itse luontotyyppien ja niistä riippuvaisten lajien säilyttämistarpeen myös kansainvälisten velvoitteidemme takia. Suomi on sitoutunut EU:n 2020 tavoitteeseen: "*Pysäytetään luonnon monimuotoisuuden ja ekosysteemipalveluiden häviäminen EU:ssa vuoteen 2020 mennessä ja ennallistetaan niitä niin paljon kuin mahdollista sekä tehostetaan EU:n toimia maapallon luonnon monimuotoisuuden köyhtymisen estämiseksi*". Meidän on välttämätöntä saavuttaa tämä tavoite ja siihen ei yksin hyvä ohjelma riitä, jos ohjelmaa ei pystytä täysinmittaisesti toteuttamaan.



Huomioita suunnitelmasta

Hoito- ja käyttösuunnitelmien käsittely

Suunnitelmassa ei tuoda juurikaan esiin luonnonsuojelualueiden hoito- ja käyttösuunnitelmia, vaikka ne ovat äärimmäisen tärkeä työkalu luontotyyppien tilan suojelussa suojelualueverkostossa. Hoito- ja käyttösuunnitelmat tuodaan esiin lähinnä käytön ja ihmisten ohjauksen kautta. Luontotyypit ovat kuitenkin kokonaisuus, joka rakentaa luonnonsuojelun alueen ja siksi kunkin alueen hoito- ja käyttösuunnitelmassa tulee käsitellä luontotyyppien tila alueella, arvioida nykyisten toimintojen vaikutusta niihin sekä tehdä arvio siitä, miten kullakin suojelualueella voidaan parantaa luontotyyppien tilaa tai varmistaa luontotyyppien hyvän tilan säilyminen. Ehdotamme, että luontotyyppien toimintasuunnitelmaan lisätään oma toimenpide-ehdotus, joka keskittyy edellä mainittuun asiaan käsittelyyn kussakin suojelualueen hoito- ja käyttösuunnitelmassa.

Ympäristönsuojelulain (YSL) muuttaminen

Luontotyyppien suojelun edistämiseksi pidämme välttämättömänä, että ympäristönsuojelulakia selkeytetään siten, että lupaharkinnassa arvioidaan myös vaikutukset luontotyyppisiin ja muuhun luonnon monimuotoisuuteen. Lupaharkinnassa on keskityttävä erityisesti luontovaikutuksiin ja estettävä luonnon monimuotoisuuden merkittävä heikentyminen, erityisesti uhanalaisten lajien ja luontotyyppien ja seudullisesti tärkeiden kohteiden tuhoutuminen. Ehdotamme, että tämä ympäristönsuojelulain välttämätön muutos-/selkeytystarve tuodaan esiin toimenpide-ehdotuksissa.

Luonnon tuhoamisen kompensatiomenettelyn käyttöönotto

Kompensaatiota on käsitelty suunnitelmassa sivulla 28 Natura 2000-kohteiden osalta. Luontotyyppien ja lajien uhanalaistumiskehityksen pysäyttämiseksi pidämme välttämättömänä, että Suomessa otetaan käyttöön yleinen kompensatiomenettely hankkeissa, jotka aiheuttavat tuhoa luonnon monimuotoisuudelle. Kompensaatio tapahtuu siten, että toiminnanharjoittaja sitoutuu kompensoimaan luonnolle aiheuttamansa haitat joko rahoittamalla uusien suojelualueiden perustamista tai ennallistamalla ja hoitamalla vastaavia alueita toisaalla. Kompensaation periaatteena on, ettei luontoa häviä ("no net loss"). Kompensaatiomenettely ohjaa hankkeet vähäarvoisille alueille, koska näin kompensatiokustannukset jäävät pieniksi. Kyseinen menettely on maailmalla varsin yleisenä käytäntönä¹ ja sopii periaatteena myös hyvin Suomessa sovellettavaksi. Ehdotamme, että toimenpide-ehdotuksiin lisätään kompensatiomenettelyn käyttöönotto luonnonsuojelu-, maankäyttö- ja rakennus- ja ympäristönsuojelulakikokonaisuuksiin.

ELY-keskusten tekemät laji- ja luontotyyppirajaukset

Toimenpide-ehdotuksissa viitataan ELY-keskusten laji- ja luontotyyppirajauksiin. Laji- ja luontotyyppirajaukset voivat olla hyvä apu uhanalaiskehityksen pysäyttämiseksi. Rajauksia on kuitenkin tehty kohteiden kokonaislukumäärään nähden vähän ja joidenkin ELY-keskusten alueella rajauksia ei ole käytännössä juuri lainkaan tehty. Jo nyt aluehallinnon luonnonsuojeluosastot ovat menettäneet paljon resursseja valtiotalouden tehostamisen osana. Nykytilanteessa on epärealistista olettaa, että lisäämällä uusia luontotyyppisiä LS-lainsäädäntöön, pystytään käytännön tasolla juurikaan tekemään rajauksia edes nykyresursseilla. Tällä huomiolla viittaamme johdantoomme eli hyvän tahtotilan toteutumiseksi tarvitaan riittävät resurssit, mikä tässä tapauksessa tarkoittaa ELY-keskusten ympäristöviranomaisten lukumäärän ja resurssien kasvattamista. Lisäksi nykytilanteessa on selkeää tarvetta myös muunlaiseen lähestymistapaan. Katsomme, että toimintasuunnitelmaan on resurssien lisäämisen lisäksi välttämätöntä lisätä, että luonnonsuojelulakia muutetaan siten, että uhanalaisten luontotyyppien suojelun tehostamiseksi äärimmäisen ja erittäin uhanalaisten luontotyyppien hävittäminen kielletään yksiselitteisesti riippumatta siitä, onko ELY-keskus tehnyt alueen rajauspäätöksen vai ei. Vastaava menettely on käytössä muissa maissa mm. Virossa.

¹ <http://bbop.forest-trends.org/guidelines/index.php>

Kosteikot

Runsasravinteiset järvet on arvioinnissa todettu erittäin uhanalaisiksi. Monet näistä järvistä ovat myös linnustolle erityisen tärkeitä. Toimenpideohjelmissa ravinnepäästöihin puututaan mm. maatalouden päästöjen kautta, mutta monia luontaisesti runsasravinteisiä järviä, sekä myös muita järviä, vaivaavan umpeenkasvun ja rantakasvillisuuden yksipuolistumisen estämiseksi ei esitetä toimenpiteitä. Rehevien järvien hoito myös kasvillisuuden ja kalaston kontrolloimisen kautta olisi erittäin tärkeää paitsi kyseisten järvien luontotyypeille myös luonnon monimuotoisuudelle. Uudessa uhanalaistarkastelussa kosteikkolinnut kiinnittävät erityisen huomion suolintujen lisäksi ja siksi niiden elinympäristön tilaan eli kosteikkoluontotyyppeihin pitää kiinnittää enemmän huomiota, erityisesti tärkeimpiin kohteisiin. Kosteikoilla lajien ja luontotyyppien suojeleminen (3.4.7) yhtyy myös yhteiskunnassa toistaiseksi erityisasemassa olevien riistalajien tarpeisiin. Ehdotamme, että toimenpide-ehdotuksiin lisätään luonnonsuojelualueiden kosteikkojen aktiivisen hoidon huomattava lisääminen.

Suot

Soiden osalta ohjelma luottaa näillä näkymin liikaa siihen, että kansallinen suo- ja turvetyöryhmä pystyisi ratkaisemaan suoluontotyyppien uhanalaistumiskehityksen. Näin ei tule tapahtumaan, vaan suoluontotyyppien tilaan on puututtava muin toimenpitein. LuTU-arvion mukaan suoluontotyyppien tila on erittäin heikko: Etelä-Suomessa jopa 96 % suoluontotyypeistä on arvioitu uhanalaisiksi. Erityisesti suoluontotyyppien suhteen toimenpideohjelmaan tarvittaisiin enemmän konkretiaa ja muutostarpeen korostamista. Nykyiset toimenpide-ehdotukset jäävät suurpiirteisiksi ja tuskin auttavat suoluontotyyppien uhanalaistumiskehityksen pysäyttämässä. Mittava soiden ennallistamisohjelma on välttämätön, sillä esimerkiksi monimuotoisuussopimuksen Nagoyan päätösten mukaan Suomessa tulisi ennallistaa hiilinielukuksi noin 750 000 hehtaaria soita vuoteen 2020 mennessä. Soidensuojelun lisäohjelman lisäksi tarvitaan siis mittava soiden ennallistamisohjelma, joka ulottuu myös suojelualuerajausten ulkopuolelle sekä tuottaa yhteiskunnalle yleisiä ilmastohyötyjä hiilen sitomisen lisääntymisen kautta.

Tuet

Katsomme, että on välttämätöntä lisätä osaksi toimintaohjelmaa tarkastelu siitä, miten valtion ja kuntien eri tuet vaikuttavan käytännön toiminnan kautta luontotyyppien uhanalaistumiskehitykseen. Tarkastelun pohjalta on laadittava toimintaohjelma luonnon monimuotoisuuden kannalta haitallisten tukien muuttamiseksi ja poistamiseksi. Nagoyan monimuotoisuuskokouksen päätöksetkin velvoittavat tällaisten tukien poistamiseen vuoteen 2020 mennessä.

Yksityiskohtaisia kommentteja ehdotuksista

Ehdotamme, että toimenpide-esitys 7: ”*Selvitetään valtion alueiden merkitys ja tila erityisesti muiden kuin metsien ja soiden uhanalaisten luontotyyppien määrän, laadun ja esiintymisen kannalta. Tämän pohjalta määritellään ja otetaan käyttöön tarvittavat kustannustehokkaat lisätoimenpiteet luontotyyppikohteiden turvaamiseksi tai niiden tilan parantamiseksi. (MH, YM, MMM, 2012–2015)*” Muutetaan muotoon: ”*Selvitetään valtion alueiden merkitys ja tila myös muiden kuin metsien ja soiden uhanalaisten luontotyyppien määrän, laadun ja esiintymisen kannalta. Tämän pohjalta määritellään ja otetaan käyttöön tarvittavat kustannustehokkaat lisätoimenpiteet luontotyyppikohteiden turvaamiseksi tai niiden tilan parantamiseksi. (MH, YM, MMM, 2012–2015)*”

Ehdotamme kohtaan 3.1.3 Metsälaki, että toimenpiteeseen on lisättävä metsälainsäädännön muiden pykälien vaikutuksia uhanalaisille luontotyypeille. Haitallisia vaikutuksia syntyy esimerkiksi kunnostusojitusten tai turvemaiden uudistamisvelvoitteen kautta.

Kohdassa 3.2.1. todetaan, että ”HELCOM-yhteistyössä suojelutavoitteita on tarkennettu siten, että vuoteen 2012 mennessä suojelualueiden tulisi kattaa ainakin 10 % Itämeren pinta-alasta.” Näiltä osin on syytä viitata Balance raporttiin², jonka mukaan ainakin 20 % jokaisesta pohjatyypistä tulisi suojella. Ehdotamme luonnosta muutettavaksi näiltä osin.

² <http://balance-eu.org/xpdf/balance-technical-summary-report-no-3-4.pdf>

Pyydämme huomiomaan kohdassa 3.5.3., että luonto- ja lintudirektiivi velvoittavat kohdekohtaisiin seurantoihin. Näin ollen kaikille Suomen Natura 2000 –kohteille tulee laatia tiivis seurantasuunnitelma, jonka mukaisesti saadaan myös EU direktiivien velvoittamat tiedot osaksi EU raportointia. Natura-alueiden osalta luontotyyppien seuranta voidaan tehdä niin, että se vastaa paitsi kansalliseen selvitystarpeeseen myös kansainvälisiin velvoitteisiin.

Yhteenveto

Pidämme toimenpide-esitystä hyvänä, joskin osittain puutteellisena, toimintasuunnitelmana, jonka toteuttamisen kustannukset on välttämättä arvioida ja saada pikaisesti osaksi Valtion budjettia. Lisäksi katsomme, että esittämämme lisäykset on välttämätöntä saada mukaan toimintasuunnitelmaan, jotta luontotyyppien ja muun monimuotoisuuden väheneminen voidaan pysäyttää ja, jotta pystymme säilyttämään toimivat ekosysteemipalvelumme myös tulevaisuudessa..

BirdLife Suomi ry:n puolesta



Matti Riihimäki
toiminnanjohtaja



Teemu Lehtiniemi
suojelu- ja tutkimusjohtaja